

Naturvård och Fiske
Maria Thordarson

1999-11-30

Diarienummer:
231-34734-99

Sid 1(8)

Skötselplan för naturreservatet Kallsågs- mossen i Skövde kommun

Denna skötselplan har utarbetats av Länsstyrelsen i samråd med natur-
skyddsföreningen.

I. ALLMÄN BESKRIVNING

A. DATA

Namn:	Kallsågs-mossen		
Areal:	10,1 hektar		
Kommun:	Skövde		
Socken:	Rådene		
Läge:	Reservatet ligger ca 2 km VNV om Sjögerstad kyrka		
Kartor:	Topografisk karta 8D Skara SO Ekonomisk karta 083 36		
Fastigheter:	Rådene 1:10		
Naturtyper:	Rikkärr	4,5 ha	
	Lövsumpskog	5,6 ha	
	Total markareal	10,1 ha	
Markägare:	Naturvårdsverket		
Nyttjande- rättshavare:	Jordbruksarrendatorer Håkan och Per Ahlsson Sjögerstads Elektriska Distributionsförening u.p.a. Telia Nära AB Per Lindgren och Veronica Kjaernes Kent Lundell		
Förvaltare:	Länsstyrelsen i Västra Götaland		

B. RESERVATETS SYFTE

Syftet med reservatet är att för framtiden bevara och utveckla ett av länets största sammanhängande beteshävdade extremrikkärr så att dess höga botaniska och hydrologiska värden bibehålls.

Den omgivande lövsumpskogen skall i huvudsak lämnas för fri utveckling.

Syftena är naturvetenskapliga.

C. ÖVERSIKTLIG BESKRIVNING AV NUVARANDE FÖRHÅLLANDEN

Naturförhållanden

Reservatet är beläget på Sydbillingen några hundra meter söder om Rådene gård. Det utgörs av Kallsågs mossen samt omgivande lövsumpskog. Reservatet gränsar till en såg i väster och i övrigt till åkermark.

De öppna kärrytorna är delade i två partier med ett mellanliggande dike och en lövridå. Den norra och största delen utgörs av ett svagt sluttande axagkärr. Detta parti är länets största sammanhängande axagyta. Förutom axag (*Schoenus ferrugineus*) finns här bl a brudsporre (*Gymnadenia conopsea*), kärrknipprot (*Epipactis palustris*), flugblomster (*Ophrys insectifera*), vildlin (*Linum catharticum*), slankstarr (*Carex flacca*), majviva (*Primula farinosa*), gräsull (*Eriophorum latifolium*), kärresälting (*Triglochin palustris*), slätterblomma (*Parnassia palustris*), loppstarr (*Carex pulicaris*) och näbbstarr (*Carex lepidocarpa*) samt sumpåkerskivling (*Agrocybe paludosa*) som är en rödlistad art, hotkategori 3. Ett antal källflöden med kalktuffbildning förekommer.

Den södra och mindre rikkärnsytan har en rikkärnsvegetation av Campylium-Drepanocladus-typ. Den är artrikare än axagkärret och har en stor rikedom av orkidéer. Kärrknipprot (*Epipactis palustris*), flugblomster (*Ophrys insectifera*), ängsnycklar (*Dactylorhiza incarnata*), sumpnycklar (*Dactylorhiza traunsteineri*) och vaxnycklar (*Dactylorhiza ochroleuca*) förekommer rikligt. Brudsporre (*Gymnadenia conopsea*) och blodnycklar (*Dactylorhiza cruenta*) finns sparsamt och i kanten mot sumpskogen finns tvåblad (*Listera ovata*). Dessutom finns här bl a nålstarr (*Carex dioica*), ängsstarr (*Carex hostiana*) och blekvide (*Salix hastata*) utöver de arter som finns i axagkärret. Sumpäggsvamp (*Bovista paludosa*) är påträffad i kärret. Det är en rödlistad art hotkategori 4. I sydöstra delen längs bäcken förekommer bl a källgräs (*Catabrosa aquatica*), blågrönt mannagäs (*Glyceria declinata*) samt ett livskraftigt bestånd av honungsblomster (*Herminium monorchis*) som är en rödlistad art hotkategori 2. I den sydöstra delen finns även darrgräs (*Briza media*) plattsäv (*Blysmus compressus*) och luddunört (*Epilobium parviflorum*). Mindre partier med axag finns även i denna delen.

Området tillförs vatten från källor som bryter fram ur kalkgrunden med tydlig kalktuffbildning i drågen. Området avvattnas till Simsjöbäcken i väster. Simsjöbäcken har ett till stora delar naturligt lopp genom den västra delen av reservatet.

Den omgivande lövsumpskogen är genomgående relativt ung med en trädslagsblandning av gråal, klibbal, björk och asp med inslag av bl a ask, alm, sälg och rönn. Den utgörs av igenväxningsskog på tidigare ängsmark med kvarvarande ängsarter och lundväxter som t ex smörboll och ormbär. I lövsumpskogen runt kärret förekommer lundelm (*Roegenaria canina*) tvåblad (*Listera ovata*) grönvit nattviol (*Platanthera chlorantha*), olvon (*Viburnum opulus*) och skogssallat (*Lactuca muralis*). Sumpskogen utmed Simsjöbäcken är av gråalstyp. Den är genomgående äldre med förekomst av lågor och död ved. Kåltistel (*Cirsium oleraceum*) växer rikligt längs bäcken. Bland svampar som påträffats märks bl a alsopp (*Gyrodon lividus*).

I området förekommer bl a mindre hackspett, stjärtmes och gärdsmyg. Vid flera tillfällen har steglits observerats.

Markanvändning

I kärret finns ett par gamla diken som visar att kärret för länge sedan varit utsatt för viss odlings- eller torrlägningsförsök. Dikena har dock liten inverkan på hydrologin.

På den ekonomiska kartan från 1880-talet är den största delen av området markerat som äng. Sumpskogen i norra delen av området är markerad som åker.

Anläggningar

Flera kraftledning går genom området både rakt över axagkärret och genom sumpskogen.

Tillgänglighet

Reservaret är lättast tillgängligt från sågen som ligger längs vägen väster om området.

II. MARK- OCH VEGETATIONSVÅRD

A. ALLMÄN MÅLSÄTTNING

Den allmänna målsättningen för reservatets skötsel skall vara att bevara och utveckla axagkärret samt omgivande rikkärrsytor så att dess specifika arter gynnas. Kärrytorna skall hållas i god hävd och igenväxning ska hållas efter. Omgivande lövsumpskog skall i huvudsak lämnas för fri utveckling

B. PRINCIPER FÖR DISPOSITION AV MARK SAMT ÅTGÄRDER AV ALLMÄN KARAKTÄR

För att uppnå reservatets syften skall de öppna kärrytorna hävdas genom bete.

Betesdjuren skall vara nötkreatur med sent betespåsläpp. Rójningar av träd och buskar som växer in i den öppna kärrytan bör göras var tredje år eller

vid behov. Kärrytorna bör öppnas upp ytterligare särskilt i söder för att öka ljusinsläppet till kärrytorna.

Lövsumpskogen utmed Simsjöbäcken har sumpskogsvärden och skall i huvudsak lämnas till fri utveckling. Övrig lövsumpskog är i igenväxningsfas och bör i huvudsak lämnas till fri utveckling så att sumpskogsvärden kan utvecklas. Restaurering är i dagsläget inte realistiskt.

Detaljbeskrivningar

Skötselområde 1

Beskrivning: Skötselområdet är en betesfälla som avgränsas av elledningar i väster och norr, ett dike i söder och åker i öster. Den centrala delen utgörs av öppet, svagt sluttande axagkärr som övergår i ett orkidékärr i sydväst. Flera källdråg med kalktuff förekommer. Enstaka tall är kvarlämnade i den öppna kärrytan efter stora röjningar 1994. Det finns mycket bladvass främst i den sydvästra delen. Kärrret omges av lövskog delvis av sumpskogskarakter. Den västra delen utmed Simsjöbäcken utgörs av äldre lövsumpskog av gråalstyp med inslag av lågor och död ved. Den östra kanten utgörs av björk- och alsumpskog med inslag av högre torrare partier med enstaka tall och några grova bredkroniga oxlar.

Målsättning: Bevara och utveckla ett öppet beteshävdad extremrikkärr.
Bevara och öka sumpskogsvärdena särskilt i den västra delen.

Engångsåtgärder: Träddungen i södra delen mot diket minskas ner för att öka ljusinsläppet på kärrytorna I första hand bör björk och al i östra delen av träddungen tas bort medan äldre asp med bohål och död ved lämnas i västra delen.

En enkel spång bör läggas över bäcken på lämpligt ställe för att i viss mån öka tillgängligheten till kärret.

Underhållsåtgärder: Försiktig röjning av buskar och träd i kanten av kärret var tredje år eller vid behov så att igenväxning förhindras. Slyppslag efter de stora röjningarna 1996 bör de första åren bevakas årligen.

Bete med nötkreatur med betespåsläpp i månadsskiftet juli/augusti. Lövsumpskogen i väster ingår i betesfällan av praktiska skäl men ska i princip lämnas till fri utveckling.

Bladvassen bör hållas efter genom årlig slåtter. Alternativt hårt betestryck inom bladvassområdet under en vecka i maj innan orkidéerna utvecklas.

Skötselområde 2

- Beskrivning: Rikkärr och kalkfuktäng med rik orkidéflora. Flera källor. I sydöstra kanten växer honungsblomster. Några högre belägna partier har tidigare brukats som åker. Området är ganska öppet. Efter röjning har några enstaka större träd lämnats samt en större dunge med al och björk. Röjd gråalskog i sydvästra hörnet.
- Målsättning: Öppet rikkärr, kalkfuktäng och betesmark med enstaka träd och glesa träddungar.
- Engångsåtgärd: Den kvarlämnade dungen mitt i området bör glesas ut ytterligare.
- Underhållsåtgärder: Bete av nötkreatur med betespåsläpp i månadsskiftet juli/augusti. Försiktig röjning av buskar och träd var tredje år eller vid behov så att igenväxning förhindras.

Skötselområde 3

- Beskrivning: Lövsumpskog i varierande ålder. Flera slingrande bäckfåror och källflöden. Området ingår under kortare perioder i en betesfälla som utgörs av angränsande öppna marker.
- Målsättning: Lövsumpskog med i huvudsak fri utveckling.
- Engångsåtgärder: Inga
- Underhållsåtgärder: Inga. Området får betas.

Skötselområde 4

- Beskrivning: Lövsumpskog dominerad av gråal på båda sidor om den slingrande bäcken. Området hyser relativt mycket död ved i form av högstubbar och lågor.
- Målsättning: Lövsumpskog med i huvudsak fri utveckling
- Engångsåtgärder: Inga
- Underhållsåtgärder: Inga

Skötselområde 5

- Beskrivning: Lövsumpskog som domineras av klibbal med inslag av bl a björk, alm, lönn och rönn. Simsjöbäcken har ett naturligt slingrande lopp i norra delen. Hela området har tidigare varit äng och här växer fortfarande mycket smörboll Undervegetationen domineras av älgört och hallon. Blekbalsamin och tibast förekommer.

I den södra delen har viss gallring skett relativt nyligen. Området avgränsas österut av en röjd ledningsgata. Den södra delen genomkorsas av flera elledningar. Det är inte realistiskt att restaurera området. Det bör därför vara bättre att området lämnas till fri utveckling så att sumpskogsvärden kan utvecklas.

Målsättning: Lövsumpsskog med i huvudsak fri utveckling

Engångsåtgärder: Inga

Underhållsåtgärder: Inga. Ledningsgator får underhållas efter samråd med Länsstyrelsens naturvårdsenhet.

Skötselområde 6

Beskrivning: Gråalskog med inslag av björk och asp. Skogen har gallrats rejält under senare år. Vid gallringen har gråal gynnats. Området betas.

Målsättning: Betesmark

Engångsåtgärder: Inga

Underhållsåtgärder: Bete. Vid behov röjning och gallring.

Skötselområde 7

Beskrivning: Tät slyskog mellan tidigare dike i norr och rörlagt dike längs södra gränsen.

Målsättning: Betesmark

Engångsåtgärder: Den täta slyskogen avverkas. Enstaka lövträd kan eventuellt lämnas. Därefter kan betesfällan utvidgas. Avverkningen bör ske successivt.

Underhållsåtgärder: Slyuppslag hålls efter varje år så länge det finns behov av det. Markägaren på fastigheten Rävullen 1:9 får efter samråd med Länsstyrelsen vid behov röja vegetation i anslutning till det rörlagda diket.

III. ANORDNINGAR FÖR FRILUFTSLIVET

A. ALLMÄN MÅLSÄTTNING

Skälen för reservatets bildande är naturvetenskapliga. För besökande bör gränsmarkeringar och informationstavlor sättas upp.

B. RIKTLINJER OCH ÅTGÄRDER

Strövstigar: Inga stigar eller andra anordningar skall anläggas i reservatet. En enkel spång bör läggas över bäcken på lämpligt ställe.

Informationstavla skall sättas upp på den plats som är markerad på bifogad skötselplan-karta. Tavlan skall utföras enligt svensk standard och naturvårdsverkets anvisningar. Tavlan skall innehålla karta över reservatet samt beskriva dess syfte, natur, fornlämningar och gällande föreskrifter för allmänheten.

Gränsmarkeringar skall utföras enligt naturvårdsverkets anvisningar.

Informationsanläggningarna skall tillses regelbundet och underhållas vid behov.

Reservatet bör inte marknadsföras.

IV. DOKUMENTATION

Dokumentation av skötseln skall göras med avseende på utförda skötselåtgärder.

Ett program för dokumentation och uppföljning av naturvärdena i reservatet skall upprättas. Fasta provrutor finns i axagkärret. Dokumentationen skall utgöra underlag för eventuell förändring av skötselplanen.

V. REVIDERING AV SKÖTSELPLANEN

Skötselplanen bör utvärderas var tionde år och revideras vid behov.

VI. KOSTNADSKALKYL FÖR NATURVÅRDSFÖRVALTNINGEN.

(fastställs ej)

Beräknad årskostnad, tusental kronor

Åtgärd	2000	2001	2002	2003
Gränsmarkering	10			
Informationstavlor	10			
Spång	3			
Slyröjning	8	10	10	10
Stängsel	10			
Vasslätter	4	4	4	4
Summa	45	14	14	14

VII. ANSVARSFÖRDELNING OCH FINANSIERING

Finansiering av naturvårdsförvaltningen.

Bekostas av staten: Samtliga i kostnadskalkylen angivna poster

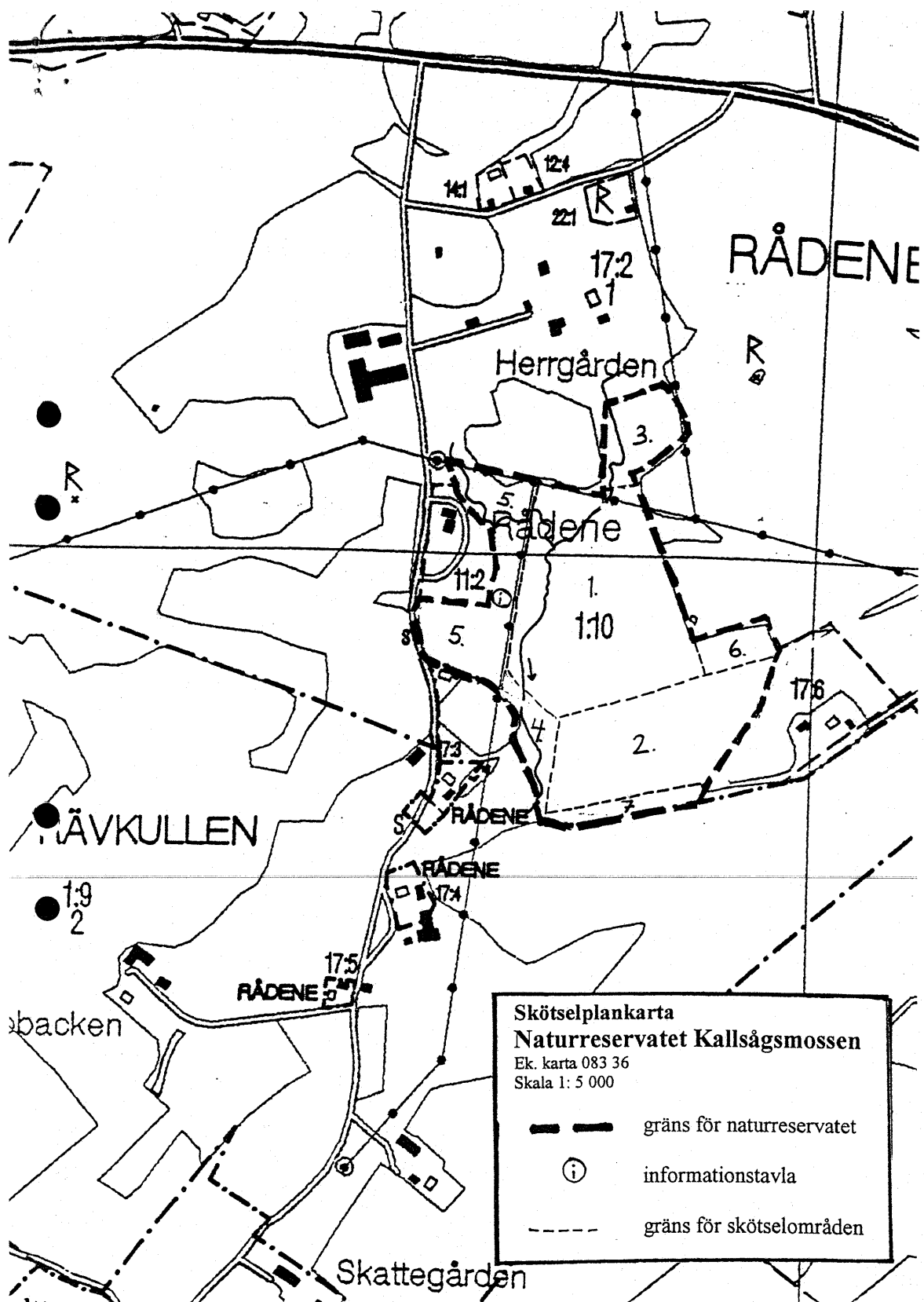
VIII. REFERENSER

RYTTERÅS, F. 1975: Kallsågs mossen och andra rikkärr i Rådene. - Skaraborgsnatur 12:10-14.

LÄNSSTYRELSEN I SKARABORGS LÄN, 1984: Naturvårdsprogram för Skaraborgs län. – Meddelande 9/84.

LÄNSSTYRELSEN I SKARABORGS LÄN, 1984: Våtmarker i Skaraborgs län. – Meddelande 2/91.

NATURVÅRDSVERKET 1994: Myrskyddsplan för Sverige

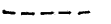

Skötselplankarta

Naturreseptat Kallsågsmossen

Ek. karta 083 36

Skala 1: 5 000

- gräns för naturreseptat
- informationstavla
- gräns för skötselområden